

Treth gwarediadau tirlenwi

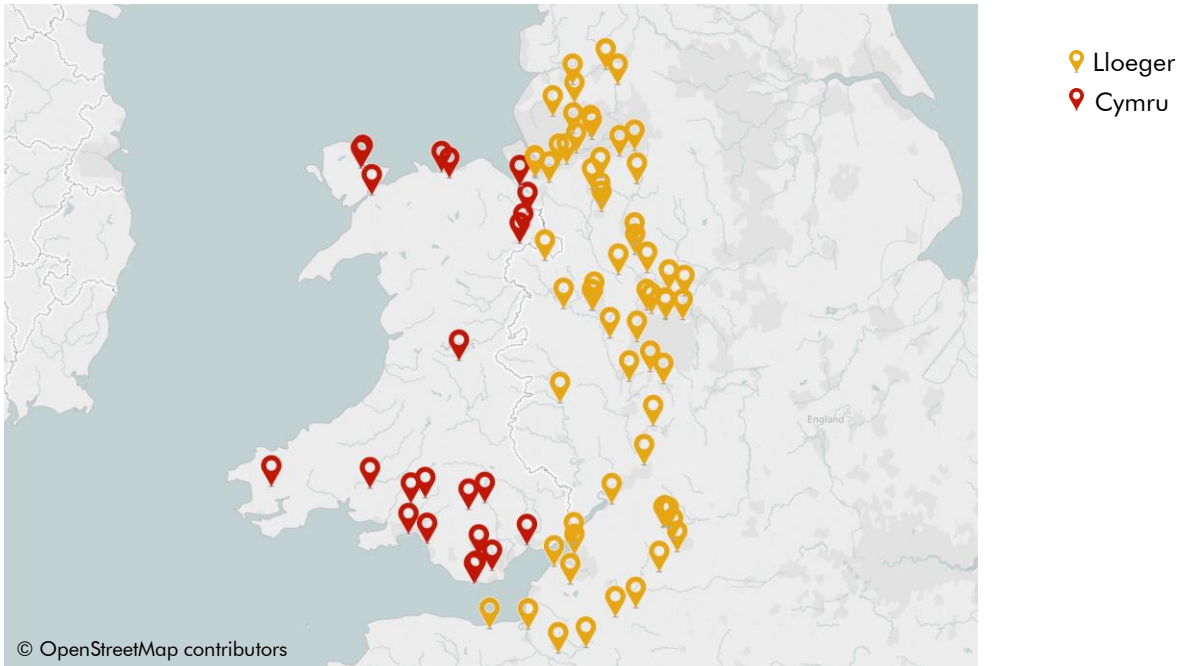
Beth yw'r 'dreth gwarediadau tirlenwi'?

- 1.1 Cyflwynwyd y dreth dirlenwi yn y DU ym 1996. Mae'n berthnasol i'r holl wastraff a waredir trwy dirlenwi mewn safle trwyddedig oni bai bod y gwastraff wedi'i eithrio'n benodol. Yng Nghymru, fe'i disodlwyd gan y dreth gwarediadau tirlenwi (LDT) o Ebrill 2018. Dywed Llywodraeth Cymru bod LDT wedi'i dylunio i "*hybu ymddygiadau amgylcheddol cadarnhaol trwy atal mwy o wastraff yn mynd i safleoedd tirlenwi ac annog ailddefnyddio, ailgylchu ac adfer gwastraff*".¹
- 1.2 Codir tâl LDT fesul tunnell o wastraff a waredir mewn safle tirlenwi. Mae'n daladwy gan weithredwyr safleoedd tirlenwi, y disgwylir iddynt drosglwyddo'r costau i'r rhai sy'n gwneud y gwarediadau. Mae nifer fechan o warediadau wedi'u heithrio rhag LDT tra bod rhywfaint o gymorth a gostyngiadau ar gael hefyd. Cesglir y dreth gan Awdurdod Cyllid Cymru (ACC). Hyd yn hyn mae Llywodraeth Cymru wedi gosod cyfraddau sy'n hafal i'r rhai yng ngweddill y DU.
- 1.3 Mae ein rhagolwg yn cael ei ysgogi gan faint o wastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi a'r gyfradd dreth effeithiol a fydd yn cael ei thalu. Mae'r elfen olaf yn dibynnu i raddau helaeth ar benderfyniadau polisi ar gyfraddau, ond hefyd ar gyfansoddiad y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi gan fod tair cyfradd wahanol – 'cyfradd safonol', 'cyfradd is' a 'chyfradd gwarediadau heb eu hawdurdodi'. Yn 2018-19 roedd y refeniw o wastraff cyfradd safonol yn cyfrif am 97 y cant o gyfanswm y refeniw o'r LDT.
- 1.4 Mae 23 o safleoedd tirlenwi gweithredol yng Nghymru. Maent yn cael eu rhedeg gan 17 o weithredwyr safleoedd tirlenwi awdurdodedig, gyda naw o'r rheini'n cyflenwi cyfeiriad busnes yn Lloegr. Mae Ffigwr 4.1 yn dangos bod mwyafrif y safleoedd yn agos i ardaloedd trefol De Cymru, nad yw'n syndod gan fod gwastraff yn bennaf yn sgil gynnyrch gweithgarwch economaidd. Mae'r rhan fwyaf o'r safleoedd sy'n weddill yng Ngogledd Cymru gyda dim ond dau yng Nghanolbarth Cymru ac Arfordir y Gorllewin. Roedd pum safle tirlenwi (pedwar yn Ne Cymru ac un yn Wrecsam) yn cyfrif am fwy nag 80 y cant o gyfanswm y derbyniadau LDT yn 2018-19. Mae cyfran sylweddol o wastraff sy'n cael ei anfon i safleoedd tirlenwi yng Nghymru yn tarddu o Loegr.² Nid yw hyn yn syndod o ystyried agosrwydd rhai safleoedd i'r ffin rhwng Cymru a Lloegr. Yn ddiaw mae rhywfaint o wastraff a gynhyrchir yng Nghymru'n cael ei gludo i safleoedd yn Lloegr. Fel enghraifft, dangosir y safleoedd hynny yn Lloegr sydd o fewn 60 milltir i'r ffin yn Ffigwr 4.1 hefyd.

¹ Llywodraeth Cymru, *Bil Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) 2016: Asesiadau Effaith*.

² Mae data o Gyfoeth Naturiol Cymru yn dangos bod gwastraff o Loegr yn cyfrif am 20 y cant o'r gwastraff cyfradd safonol a anfonwyd i safleoedd tirlenwi yng Nghymru ym mhob blwyddyn rhwng 2015-16 a 2018-19.

Ffigur 1.1: Safleoedd tirlenwi yng Nghymru ac o fewn 60 milltir i'r ffin gyda Lloegr

Methodoleg

1.5 Mae'r rhagolwg LDT yn defnyddio model o'r gwaelod i fyny a weithredir ar ein rhan gan ddadansoddwyr yn Llywodraeth Cymru. Mae'r rhagdybiaethau a'r dyfarniadau sy'n cael eu bwydo i mewn iddo yn cael eu pennu gan y Pwyllgor Cyfrifoldeb Cyllidebol. Mae'r fethdoleg rhagweld yn syml – y prif gamau yw:

- sefydlu **amcangyfrifiad canol blwyddyn** gan ddefnyddio'r data gweinyddol diweddaraf (a ffynonellau perthnasol eraill) i amcangyfrif lefel y derbyniadau yn y flwyddyn gyfredol;
- cynhyrchu **rhagolwg cyn-fesurau** trwy ddefnyddio model rhagweld LDT i luosi swm y gwastraff trehadwy a anfonir i safleoedd tirlenwi (y sylfaen drethu) gyda'r gyfradd tollau perthnasol; a
- chynhyrchu **rhagolwg ôl-fesurau** trwy ychwanegu effeithiau unrhyw fesurau polisi newydd.

Rydym yn trafod pob cam yn ei dro.

Sefydlu amcangyfrifiad canol blwyddyn

1.6 Mae ACC yn cyhoeddi data alldro ar dderbyniadau LDT yn chwarterol. Mae pob gweithredwr safle tirlenwi yn cytuno ar gyfnod cyfrifyddu ag ACC sy'n ei wneud yn ofynnol iddynt anfon ffurflenni LDT erbyn diwrnod gwaith olaf y mis yn dilyn diwedd eu cyfnod cyfrifyddu. Mae gan y rhan fwyaf o weithredwyr gyfnod cyfrifyddu blynyddol blwyddyn galendr, felly derbynnir y rhan fwyaf o ffurflenni ar ddiwedd Ebrill, Gorffennaf, Hydref ac

lonawr. Mae nifer llai yn defnyddio cyfnodau cyfrifyddu gwahanol, sy'n golygu y gallai cyhoeddiadau data misol fod yn ddatgeliadol. Nid ydym yn tynnu ar ddata gweinyddol misol heb ei gyhoeddi ACC wrth baratoi ein hamcangyfrifon canol blwyddyn.

- 1.7 Mae data chwarterol yn hytrach na misol yn golygu bod llai o bwyntiau data i seilio ein dyfarniad canol blwyddyn arnynt. Bydd rhagolygon a gynhyrchir yn yr hydref fel rheol ond yn gallu tynnu ar un pwynt data canol blwyddyn, a gyhoeddir ym mis Awst.³Fel rheol bydd rhagolygon a gynhyrchir yn y gwanwyn ar gyfer Datganiad y Gwanwyn Llywodraeth y DU yn gallu tynnu ar ddau neu dri phwynt data.

Y rhagolwg cyn-fesurau

Sylfaen drethu: cyfaint y gwastraff a anfonwyd i safleoedd tirlenwi

- 1.8 Mae cyfaint y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi yn cael ei amcangyfrif drwy raddnodi data o Gyfoeth Naturiol Cymru (NRW) gyda ffurflenni treth a anfonir i'r ACC. Mae'r ACC yn ei gwneud yn ofynnol i weithredwyr ddarparu ffurflenni chwarterol ar y gwastraff y maent wedi'i dderbyn neu ei symud oddi ar eu safleoedd. Mae ein model yn didoli'r data hwn yn ôl cod 'catalog gwastraff Ewropeaidd' yn dunelleddau sy'n drethadwy yn ôl cyfraddau safonol ac is LDT. Mae hyn yn caniatáu inni waredu gwastraff sydd wedi'i eithrio rhag LDT. Yna rhagamcanir tunelleddau trethadwy LDT ymlaen gan ddefnyddio gwybodaeth am gynlluniau rheoli gwastraff awdurdodau lleol, datblygiadau mewn seilwaith gwastraff, a rhagdybiaeth ynghylch y llwybr gwastraff nad yw'n perthyn i'r awdurdod lleol yn y dyfodol.
- 1.9 Mae sawl dewis arall yn lle anfon gwastraff i safleoedd tirlenwi. Mae ailgylchu a llosgi yn dibynnu ar gapasiti presennol seilwaith Cymru i drin gwastraff yn y dulliau hyn. O ystyried y sylfaen drethu llawer llai yng Nghymru, gall newidiadau mewn seilwaith trin gwastraff amgen arwain at effeithiau cyfraneddol fwy ar dderbyniadau LDT nag y byddai newid cyfatebol yn Lloegr yn ei gael ar dderbyniadau treth dirlenwi y DU. Yn wir, rydym wedi lleihau ein rhagolwg ar dderbyniadau LDT o'r blaen i gyfrif am fwy o gapasiti mewn llosgydd yng Nghaerdydd.
- 1.10 Gall allforio gwastraff fod yn rhatrach na'i anfon i safle tirlenwi, er bod ffactorau allanol a allai effeithio ar gyfaint yr allforion yn y tymor canolig. Er enghraifft, gallai ansicrwydd ynghylch perthynas fasnachu'r DU gyda'r UE ar ôl Brexit ddylanwadu ar ddyfarniadau ynghylch cyfaint yr allforion gwastraff i Ewrop yn y dyfodol. Am y tro, nid ydym wedi rhagdybio unrhyw rwystrau gwastraff penodol i allforion y DU i'r UE ar ôl Brexit. Pe bai unrhyw rai yn dod i'r amlwg, gellid anfon mwy o wastraff i safleoedd tirlenwi gan gynrychioli risg uchel i dderbyniadau LDT. Efallai bod gwaharddiad Llywodraeth Tseina ar rai mewnfurion gwastraff yn lonawr 2018 – yn enwedig plastigau – wedi effeithio ar dderbyniadau LDT i'r fath raddau na ellid dod o hyd i gyrchfannau eraill. Gallai hyn fod wedi cynnwys rhywfaint o wastraff o Loegr a oedd i fod i gael ei allforio yn cael ei ddargyfeirio i Gymru. Os yw datblygiadau o'r fath eisoes wedi effeithio ar dderbyniadau,

³ Caniatodd penderfyniad Llywodraeth Cymru i ohirio ei Chyllideb drafft i Ragfyr i ni dderbyn ail chwarter o ddata allbwn derbyniadau LDT (a ryddhawyd ar 21 Tachwedd).

Treth gwarediadau tirlenwi

byddai hyn yn cael ei ddal ymhlyg yn ein hamcangyfrifiad canol blwyddyn yn hytrach na thrwy addasiad penodol o'r rhagolwg.

- 1.11 Nid ydym yn modelu'r defnydd o'r dewisiadau eraill hyn i safleoedd tirlenwi yn benodol. Yn hytrach, rydym yn rhagdybio eu bod yn darparu digon o le i ddarparu ar gyfer twf mewn deilliannau gwastraff yn y dyfodol heb effeithio ar gyfaint y gwastraff a dirlenwir. Mae lefel gronynnog yr wybodaeth sydd ar gael inni ar seilwaith Cymru yn golygu y gallwn ystyried newidiadau disgwylidig pan fydd angen inni wneud hynny.

Cyfradd dreth effeithiol y gwarediadau tirlenwi a dalwyd

- 1.12 Mae dwy brif gyfradd ar gyfer LDT – cyfradd 'safonol' a chyfradd' is. Mae'r gyfradd is yn berthnasol i wastraff sy'n 'anadweithiol' – h.y. defnydd llai peryglus neu lai llygredig megis briciau, concriid a thywod. Mae'r gyfradd safonol yn berthnasol i bopeth arall sydd naill ai wedi'i eithrio (gweler isod) neu heb ei awdurdodi. Ar hyn o bryd mae'r ddwy gyfradd yn hafal i'r rhai yng ngweddill y DU. Mae ein rhagolwg yn rhagdybio y bydd y ddwy gyfradd yn codi yn unol â chwyddiant RPI yn y blyneddoddedd i ddod (yn seiliedig ar ragdybiaeth mynegeio rhagosodedig Llywodraeth y DU).
- 1.13 Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi cyflwyno trydydd cyfradd 'gwarediadau heb eu hawdurdodi' sy'n berthnasol i bob gwarediad a wneir y tu allan i safleoedd tirlenwi awdurdodedig, ni waeth a fyddant wedi cymhwyso ar gyfer y cyfraddau safonol neu is.
- 1.14 Fel yn achos treth dirlenwi'r DU, mae deddfwriaeth LDT yn caniatáu ar gyfer eithriadau a rhyddhadau. Lle mae gwarediad wedi'i eithrio, er enghraifft o fewn mynwent anifeiliaid anwes, nid oes unrhyw atebolrwydd treth ac nid oes angen i weithredwr y safle ei gofnodi ar ffurflen dreth. Pan fo gwarediad yn gymwys i gael rhyddhad, megis pan yw'n cynnwys defnydd sy'n cael ei dynnu o ddŵr trwy garthu, mae angen i weithredwr y safle gyfrif amdano, ond gellir hawlio'r rhyddhad trwy'r ffurflen dreth.
- 1.15 Mae'r gyfradd effeithiol a delir yn dibynnu nid yn unig ar gyfraddau ac eithriadau statudol, ond hefyd ar gyfansoddiad y gwarediadau gwastraff. Yn 2019-20 y gyfradd effeithiol a dalwyd oedd £38.46 y dunnell o wastraff a anfonwyd i safleoedd tirlenwi.

Rhagolwg ôl-fesurau

- 1.16 Y cam olaf yn ein proses rhagolygu yw ychwanegu effaith mesurau polisi newydd a gyhoeddwyd ers cyhoeddi ein rhagolwg blaenorol. Ar gyfer treth dirlenwi a'r LDT mae'r rhain yn nodweddiadol fach, er y gallant fod yn destun rhywfaint o ansicrwydd o hyd.